

ЛЕНЬ В. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального
права та кримінології
(Національний гірничий університет)

ОЛІЙНИКОВ Г. В.,

кандидат медичних наук, доцент кафедри
кримінального права та кримінології
(Національний гірничий університет)

УДК 339.194+323.285

НЕЗАКОННИЙ ОБІГ ВОГНЕПАЛЬНОЇ ЗБРОЇ, БОЙОВИХ ПРИПАСІВ, ВИБУХОВИХ РЕЧОВИН ТА ПРИСТРОЇВ, ПОВ'ЯЗАНИЙ ІЗ ПРОВЕДЕННЯМ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ЗАПОБІГАННЯ

У статті розглядаються питання запобігання та протидії незаконному розповсюдженню зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв, й вчинення з ними злочинів.

Ключові слова: злочинність, латентність, рівень злочинності, вогнепальна зброя, бойові припаси, вибухові речовини та пристрої, незаконний обіг.

В статье рассматриваются вопросы предотвращения и противодействия незаконному распространению оружия, боевых припасов, взрывоопасных предметов и устройств, и совершения с ними преступлений.

Ключевые слова: преступность, латентность, уровень преступности, огнестрельное оружие, боевые припасы, взрывоопасные предметы и устройства, незаконный оборот.

The article deals with prevention and combating illicit proliferation of weapons, ammunition, explosive devices, and devices, and commit crimes with them.

Key words: criminality, latentness, level of criminality, shooting-iron, ammunition, explosive objects and devices, illegal turn.

Вступ. У процесі тривалої і непростої спроби розбудови України, як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, наскрізним стрижнем постає питання захисту, перш за все, людини, як найвищої соціальної цінності, її життя і здоров'я, честі і гідності, недоторканності і безпеки, що задекларовані в Конституції України [1].

Натомість і кримінальний закон забезпечує охорону життя і здоров'я людини, її власності, громадського порядку та громадської безпеки, довкілля, конституційного устрою України від злочинних посягань, забезпечення миру і безпеки людства, а також запобігання злочинам [2].

Досліджень незаконного обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв, пов'язаного з проведенням антитерористичної операції на сьогодні в Україні обмаль.

Основою досліджень у цьому напрямку завжди будуть слугувати наукові праці таких вітчизняних вчених-правників: О. Бандурки, А. Закалюка, А. Зелінського, В. Голіни, І. Даньшина, О. Дячкіна, О. Костенка, В. Ємельянова, О. Джузи, А. Бойка, О. Литвинова, В. Ли-

холоба, В. Шакуна, Б. Головікіна, В. Батиргареєвої, Л. Давиденка, О. Титаренка, Л. Кулик, В. Негодченка та інших.

Постановка завдання. На сьогодні, слід відверто визнати, правоохоронні органи і суди держави не завжди справляються з визначеними функціями та поставленими завданнями. Економічні негаразди, певна розбалансованість в управлінні, непрофесіоналізм (відсутність глибинного знання предмета своєї роботи, її сутності та ін.), байдужість, ігнорування, супротив, дестабілізація, неконтрольована міграція, різке зубожіння більшості людей в Україні внаслідок відверто невдалих, руйнівних реформ та багато інших проблем є підґрунтям для живлення і зростання злочинності. Так, зростає кількість вчинених, перш за все, умисних злочинів проти життя і здоров'я особи; громадської безпеки; у сфері господарської діяльності; власності та багатьох інших. Відомі українські вчені-кримінологи стверджують, що латентність цих видів злочинів є вкрай висока. Об'єктивних і суб'єктивних причин вказаному багато, але це є тема інших окремих досліджень [3, с. 175].

Результати дослідження. Злочинний світ швидко реагує на суттєве послаблення протидії і запобігання з боку відповідних державних органів, і як наслідок – загальний рівень злочинності на території України збільшився в рази й підвищилась суттєво її латентність. Особлива актуальність цих питань простежується зараз, коли на сході країни відбувається довготривала антитерористична операція, не приймаються своєчасні і адекватні суворі та непопулярні заходи щодо локалізації злочинних правопорушень, недопущення їх розповсюдження по всій Україні. Особи з кримінальним минулим, правопорушники з Донецької, Луганської областей та їх прихильники невпинно збільшують незаконний обіг вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, наркотиків тощо. Привозять зазначене в інші області України і окремі волонтери, нацгвардійці, представники самооборони, військові, співробітники МВС, СБУ, переселенці. Вимушені констатувати, що в багатьох областях України, а це, в першу чергу, Харківська, Одеська та м. Київ, а також Запорізька, Закарпатська, Рівненська, Полтавська, де вчиняються різні злочини з використанням вказаної вогнепальної зброї та бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв, а то й терористичні акти, необхідно запроваджувати більш суворі і дієві заходи протидії та запобігання. Є велика вірогідність того, що частина незаконно завезеної зброї, бойових припасів та вибухових речовин і пристроїв чекає свого часу, тобто можуть вчинитися злочини з використанням вищезазначеного, зокрема і терористичні акти або втягнення у вчинення терористичного акту, або сприяння його вчинення, або створення терористичної групи чи терористичної організації. Якщо без «терористичної» діяльності, то це вже, як мінімум, кримінальна відповідальність за ст. 262 КК України (викрадення, привласнення, вимагання вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин чи радіоактивних речовин або заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживанням службовим становищем), ст. 263 КК України (незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами) та, можливо, ст. 263-1 КК України (незаконне виготовлення, переробка чи ремонт вогнепальної зброї, або незаконне виготовлення бойових припасів, вибухових речовин, вибухових пристроїв) [4, с. 428–429], або інші злочини проти громадської безпеки, або проти власності, а то й більш тяжкі, наприклад, злочини проти життя та здоров'я особи. Впевнені, правоохоронні органи, на жаль, не володіють усією інформацією. Причини цього не нові – це непрофесіоналізм, імітація протидії і запобігання, слабкість оперативно-розшукової, агентурної роботи, байдужість та ін. Правоохоронні органи намагаються запобігти вказаному незаконному обігу та вчиненню інших злочинів, але, на жаль, у них в більшості це не виходить, в першу чергу, з вищевказаних причин, і як наслідок – страждають громадяни, отримують поранення, часто не сумісні з життям. Керівництво різних правоохоронних органів, військових довгий час зволікало, не намагалось із якихось причин поставити перед керівництвом держави питання щодо введення суворого контролю за виїздом або в'їздом на територію, тимчасово контрольовані бойовиками і російськими військами, українських громадян. Запровадження там вкрай необхідних обмежувально-фільтраційних заходів, тобто ретельної перевірки осіб та догляду автотранспорту, речей, особистий огляд тощо. Для

виявлення терористів, інших злочинців, незаконної вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин і пристроїв та інших заборонених предметів, розшукуваних речей і предметів, а також наркотиків, радіоактивних матеріалів тощо. Це було зроблено і запроваджено набагато пізніше, ніж вимагала обстановка. З великим запізненням було офіційно облаштовано кілька пунктів виїзду/в'їзду, але до цього на блокпостах ретельного догляду не було, крім того, й раніше і зараз є багато другорядних, сільських, об'їзних доріг, якими ще й досі пересуваються неперевірені особи. Залізничний транспорт, зокрема і пасажирський та його пасажери, також ретельно не оглядалися. Зізнаємося, потік хлинув, крім звичайних громадян, дійсно вимушених переселенців, їдуть усі, від тисяч агітаторів «руського миру» до різних злочинців і глибоко законспірованих та добре підготовлених агентів, терористів тощо. Нещодавно недосконалий і неефективний спосіб видачі перепусток ще більш спростили, послабили (для зменшення черг, з'явилась альтернатива – електронна заявка на перепустку), що аж ніяк не буде сприяти надійному захисту громадської безпеки в Україні. Перевірити всіх якісно за короткий час на блокпості неможливо. Вимушені констатувати, що ситуація в державі критична. Крім відкритого збройного конфлікту на сході країни з терористами, сепаратистами, а в окремих випадках – і з іноземними військовими, на території України нам протистоїть та, на жаль, ще й досі в окремих областях держави, вдало і професійно працює розвідка, агентура сусідньої держави. Вони вчиняють тяжкі, особливо тяжкі злочини, у яких гинуть і отримують поранення громадяни, розповсюджують відповідну друковану продукцію щодо порушення територіальної цілісності України, закликають до насильницької зміни конституційного ладу в державі, вербують окремих українців, розхитують ситуацію, а саме розповсюджують неправдиву, принизливу, ганебну інформацію про українські збройні сили, правоохоронні органи, антитерористичну операцію, поширюють невдоволення у населення владою тощо. Зізнаємося, певна частина українських громадян зайняла вичікувальну позицію, можливо, байдужу. Ця частина людей може себе проявити проти України завдяки роботі агітаторів «руського миру», агентури та розвідки сусідньої держави.

Виникає питання, хтось вираховував, скільки у цей період вчинено злочинів, загибло або отримало поранення громадян, а саме через несвоєчасні управлінські рішення і не в повному обсязі прийняті заходи, та хто буде відповідати. Більше того, впевнені, ми знову «запізнюємося», вважаємо за необхідне проводити фільтраційні заходи. Незважаючи на відсутність у правоохоронних органів досвіду фільтраційної роботи, необхідно починати «на марші». Зробити так звані «буферні» зони, а це – до Донецької, Луганської областей, прилегли райони, прикордонних Харківської, Дніпропетровської та Запорізької областей, у яких остаточно або в більшості відповідним державним органам проводити всі фільтраційні, оперативно-розшукові, агентурні та інші заходи, дотримуючись максимально норм закону навіть у цих складних умовах війни, незважаючи на їх непопулярність, незручність, певну недемократичність, але гостру необхідність. Безумовно, що необхідно виділяти певні кошти на облаштування блочних модулів для тимчасового перебування певних категорій осіб, приміщень для харчування, тимчасових відділень банків, культурно-соціального побуту, підрозділу міграційної служби, автоперевізників, можливо, волонтерів та представників певних громадських, міжнародних організацій тощо. Буде велика вірогідність того, що суттєво зменшиться в центральні, західні та інші регіони України потік «різнокольорових» злочинців, сепаратистів, їх непримиренних прихильників, прибічників, агітаторів, псевдопереселенців, а також різних заборонених та вибухонебезпечних предметів тощо. Більше того, певні з вищеперелічених категорій осіб під різними приводами мігрують і до країн Європи. Слід бути готовими до того, що буде нещадна і нищівна критика з усіх боків (як завжди, ми і її програємо), але це буде краще, ніж остаточно розвалиться держава, або в ній будуть постійно підриви, вибухи, підпали, людські жертви та зростання незадоволення людей, і, відповідно, досягнення тієї мети, що прагнуть певні сусідні держави, або байдужі до всього окремі інші. Слід визнати, як це не важко, нас чекають по всій території України багаторічні, довготривалі негативні наслідки того, що зараз на тимчасово (і це також, як мінімум, надовго) окупованій території Донецької, Луганської областей діють не тільки

злочинці, а й особи, які не є правопорушниками і вважають себе громадянами республік, що вони заснували на певних територіях вказаних областей, вихована ними молодь у душі ненависті до України, її історії, традицій та європейських перспектив. Без ілюзій необхідно усвідомлювати, як буде поводити себе молодь, якій ще зі школи надають установки про «новоросію», «руський мир», їм організують зустрічі з «воїнами» цих республік, проводиться відповідна військово-патріотична, культмасова, позашкільна робота, відбувається призов до військових формувань їхніх придуманих республік тощо. Вони всі вільно пересуваються територією держави.

Настала негайна потреба у свідомому ставленні до ролі, функцій і завдань недержавних охоронних, детективних організацій в Україні та їх сучасному законодавчому забезпеченні. Це величезний, невикористаний резерв професіоналів (у більшості співробітників МВС, СБУ, прокуратури, військових у відставці) у протидії злочинності. У переважній більшості держав світу недержавні охоронні, детективні організації вдало і результативно співпрацюють із правоохоронними органами, прикордонниками (в прикордонних областях), військовими, рятувальниками, міграційними та медичними службами. Безумовно, що взаємодія правоохоронних органів із недержавними охоронними, детективними організаціями повинна бути законодавчо закріплена, ретельно виписана з певними обмеженнями щодо функцій і завдань останніх, наприклад, заборона агентурної та більшість оперативно-розшукової діяльності.

Від навали злочинності дехто пропонує населенню захищатися самотійно і надати вогнепальну зброю, особливо від злочинів проти життя і здоров'я особи та проти власності. В більшості, це корисливо зацікавлені особи, а саме: власники магазинів із продажу зброї, виробники і її постачальники, та інші представники зброярського бізнесу, представники недержавних охоронних і детективних організацій, та представники різних громадських структур, пов'язаних із правоохоронними, військовими структурами, козацтвом тощо. Такі заклики і пропозиції не є новими, вперше вони були озвучені прихильниками доволі давно. Свого часу це обґрунтовував ще В. Недригайло. Одразу зазначимо, ми категорично проти законодавчого дозволу на володіння вогнепальною зброєю населенням, зокрема співробітниками недержавних охоронних, детективних організацій тощо. Безумовно, враховуючи вищезазначені проблеми в державі, а головне, українську ментальність, культурність, рівень і тенденції психічної захворюваності населення, зниження моральності, загальнодержавних і внутрішньосімейних прогалин виховання кількох поколінь, зміни ціннісних орієнтирів, освітнього рівня, зубожіння більшості населення України, ставлення українських громадян до закону, відповідальності, авторитету влади, вживанню алкоголю та багатьох інших питань. Впевнені, у разі законодавчого дозволу на володіння вогнепальною зброєю хоча б певним категоріям цивільного населення, вже не говорячи про дозвіл для більшості населення, у нас будуть лунати постріли щодня в різних областях України, будуть гинути невинні люди або отримувати поранення [5, с. 137–138].

Офіційно оприлюднена статистична інформація свідчить, що в Україні кількість вчинених злочинів із використанням зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв невинно збільшується. Безумовно, що більшість цієї зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв незаконно потрапляє із зони АТО [6, с. 228]. Слід враховувати, що вказана злочинна діяльність є високо латентною, тобто офіційні дані – це лише «вершина айсбергу». Фахівці практики та вчені-криминологи стверджують, що, як мінімум, зазначена злочинна діяльність у кілька разів вища.

Висновки. Отже, сучасні вимушені тимчасові обмежувально-фільтраційні, максимально прозорі заходи, детально регламентовані, з відповідним нормативно-правовим забезпеченням та налагоджена, дійсно реальна співпраця з недержавними охоронними, детективними організаціями, свідомими українськими громадянами стануть максимально надійним кордоном для нерозповсюдження незаконного обігу вогнепальної зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв, а також інших видів злочинної діяльності на всій території України. Безумовно, це відбудеться разом із професійною, злагодженою роботою

правоохоронних органів, військових, державних органів на місцях, та буде доволі надійною і гарантованою запорукою, в першу чергу, суттєвого зниження рівня різних видів злочинності в Україні, а також й неконтрольованої міграції.

Список використаних джерел:

1. Конституція України (із наст. змін. та доп.) / Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30.
2. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. / за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, В.І. Борисова, В.І. Тютюгіна. – 5-ге вид., допов. – Х.: Право, 2013. – Т. 1: Загальна частина / Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та інші. – 2013. – 376 с.
3. Лень В.В., Грищак С.В., Олійников Г.В. Окремі питання щодо запобігання злочинності недержавними охоронними організаціями та правоохоронними органами України / В.В. Лень // Право і суспільство. – 2015. – № 5. – С. 174–177.
4. Науковий коментар Кримінального кодексу України / Проф. М.Й. Коржанський – К.: Атіка, Академія, Ельга-Н, 2001. – 656 с.
5. Лень В.В. Недержавні охоронні організації : питання їх функцій, вимог до співробітників та запобігання злочинності / В.В. Лень // Юридична наука. – 2015. – № 2. – С. 136–140.
6. Дячкін О.П., Лень В.В. Окремі питання запобігання незаконному обігу зброї, бойових припасів, вибухових речовин та пристроїв в умовах особливого періоду / О.П. Дячкін // Науковий вісник Дніпропетровського університету внутрішніх справ. – 2015. – № 2. – С. 227–233.

ЧЕРКАШИН С. В.,

студент

(Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого)

УДК 343.535

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОВЕДЕННЯ ДО БАНКРУТСТВА

Статтю присвячено аналізу моделей криміналізації доведення до банкрутства у вітчизняному законодавстві та законодавстві деяких зарубіжних країн.

Ключові слова: злочини у сфері господарської діяльності, злочини у сфері банкрутства, доведення до банкрутства, банкрутство.

Статья посвящена анализу моделей криминализации доведения до банкротства в отечественном законодательстве и законодательстве некоторых зарубежных стран.

Ключевые слова: преступления в сфере хозяйственной деятельности, преступления в сфере банкротства, доведение до банкротства, банкротство.

This article analyzes the patterns of criminalization of bringing to the bankruptcy in the domestic legislation and laws of some foreign countries.

Key words: crimes in the sphere of economic activity, crimes in the sphere of bankruptcy, bringing to bankruptcy, bankruptcy.

